

Täysistunto

Keskiviikko 12.3.2025 klo 14.00—19.29

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 214/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 6/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 6/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.50 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esittelen valiokunnan mietinnön kyseistä lakia koskien. Mietinnössä ehdotetaan rajavartiolakia muutettavaksi siten, että jatkossa Maanmittauslaitoksen toimitusinsinöörin johtama lunastustoimikunta päättää kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain eli lunastuslain mukaisessa menettelyssä korvauksista, jotka maksetaan maa- ja vesialueiden omistajille tai haltijoille rajavyyhykkeelle rakennettavien pysyvien esteiden aiheuttamasta vahingosta ja haitasta. Nykyisin korvauksista päättää Rajavartiolaitos rajavartiolain perusteella. Ehdotuksen mukaan myös lunastuslain mukaiset korvausperusteet tulevat sovellettaviksi.

Tämän taustalla on 15.7.22 voimaan tullut rajavartiolain muutos, jolla rajavartiolakiin lisättiin muun ohella täydentävät säännökset esteiden rakentamisesta rajavyyhykkeelle. Sääntely mahdollistaa itärajan esteaidan rakentamisen ja erilaisten siihen liittyvien rakennus- ja raivaustöiden tekemisen. Rajavartiolaitos on aloittanut itärajan esteaidan rakentamisen vuonna 2023.

Lakiehdotuksen tarkoituksena on tehostaa rajavyyhykkeelle rakennettaviin pysyviin esteisiin liittyvää korvausmenettelyä ja varmistaa, että maa- ja vesialueiden omistajille ja haltijoille suoritettavat korvaukset arvioidaan luotettavasti, oikeasisältöisesti, tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti. Esteaidan rakentamiseen liittyvien korvauskysymysten ratkaiseminen edellyttää erityisasiantuntemusta, ja Maanmittauslaitoksella on vahvaa osaamista lunastustoimitusten suorittamisesta sekä kokemusta nauhamaisten alueiden lunastuskorvausten määrittämisestä. Lisäksi lunastustoimikunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla maa- ja vesialueiden omistajille, jolla on kiinteistöasioita koskevaa erityisasiantuntemusta. Hallintovaliokunta pitää ehdotettua lakia tärkeänä ja katsoo, että ehdotetut muutokset vahvistavat omaisuudensuojan toteutumista.

Arvoisa rouva puhemies! Pysyvän esteen rakentamisesta säädetään rajavartiolain 50 §:ssä. Raja-aukosta, rajavyyhykkeen kulku-urasta ja teistä sekä esteiden ylläpidosta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2025 vp

säädetään puolestaan lain 50 a §:ssä. Lakiehdotuksen 50 a §:n 3 momentin mukaan, jos edellä mainittuja toimenpiteitä suoritetaan pysyvän esteen rakentamiseksi, korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä lunastuslaissa säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määrittämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määrittämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta. Tarkoituksena on, että samassa menettelyssä pystytään huomioimaan samaan kokonaisuuteen liittyvät muut rakennus- ja raivaustyöt. Lunastusmenettelyn toteuttaminen pysyvän esteen rakentamiseen liittyvien korvauskysymysten ratkaisemiseksi on valiokunnan mielestä perusteltua esityksessä kuvatuista asian haasteellisuuteen ja laajuuteen liittyvistä syistä.

Ehdotuksen mukaan rajavartiolain 50 a §:ssä säädettyjä rakennus- ja raivaustöitä ei kuitenkaan käsitellä lunastusmenettelyssä silloin, kun ne eivät liity pysyvän esteen rakentamiseen. Rajavartiolain 50 a §:ää sovelletaan myös esimerkiksi silloin, kun näkyvyyttä haittaavaa kasvillisuutta poistetaan raja-aukolta tai maastoa muokataan vähäisemmässä määrin siten, että maa-alueen omistaja tai haltija voi edelleen itse käyttää aluetta. Tällaisissa tapauksissa päätöksen korvauksesta tekee jatkossakin Rajavartiolaitos rajavartiolain nojalla. Valiokunnan näkemyksen mukaan lunastuslain melko raskasta menettelyä ei ole tarkoituksenmukaista käynnistää suppeammissa ja yksinkertaisemmissa tapauksissa, joissa Rajavartiolaitos pystyy käsittelemään korvauskysymykset ongelmitta. Rajavartiolaissa on myös muita vastaavia säännöksiä, joiden perusteella Rajavartiolaitos päättää korvauksista, esimerkiksi 30, 39, 39 a ja 49 §:t. Rajavartiolaitoksen tekemään päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyratkaisua tarkoituksenmukaisena ja johdonmukaisena. Sääntely huomioi myös maanomistajan oikeusturvan. Muutoksen vaikutuksia maanomistajien yhdenvertaisuuteen on kuitenkin syytä seurata.

Valiokunta on tarkastellut myös lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen sisältyvää siirtymäsäännöstä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan korvauksen määrittelyyn liittyviä menettelyjä ei ole käynnissä eikä ole tarkoitus käynnistääkään ennen esitettyjen lainmuutosten voimaantuloa, ja näin ollen siirtymäsäännöstä ei tulla käytännössä soveltamaan. Valiokunnan mielestä on myös perusteltua, että korvauksen määrittelyyn liittyvät menettelyt toteutetaan kokonaisuudessaan sen lain mukaisesti, jonka mukaan korvauksen suuruudesta päätetään aineellisesti. Valiokunta ei nähnyt siirtymäsäännöksessä täsmentämistarpeita.

Arvoisa puhemies! Mietinnössä otetaan esiin myös asiantuntijakuulemisessa noussut kysymys pysyvään esteeseen liittyvän korvauksen erillisestä, esimerkiksi puolitoistakermaisesta, korotuskertoimesta. Kuten hallituksen esityksen perusteluistakin ilmenee, erillistä korvauskerrointa on arvioitu jo valmistelun aikana mutta sitä ei ole lisätty esitykseen, koska lunastuslaissa säädettyjen korvausperusteiden on katsottu olevan riittäviä. Korotuskerroin myös heikentäisi maa- ja vesialueiden omistajien keskinäistä yhdenvertaisuutta sillä osin, että osalle maa- ja vesialueiden omistajista ja haltijoista on jo maksettu korvauksia esteitahankkeen käynnistyttyä vuonna 2023. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta puoltaa hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelyä myös tältä osin muuttamattomana.

Hallintovaliokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen. Mietintö on yksimielinen. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Ja sitten edustaja Strandman.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2025 vp

17.57 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän hallintovaliokunnan puheenjohtajaa, edustaja Peltokangasta, hyvästä esittelystä ja hallintovaliokuntaa tärkeästä ja perustellusta asian tuomisesta tänne.

Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta. Itärajalle suunniteltu ja osittain rakennettu raja-aita on yksi Suomen suurimmista turvallisuushankkeista viime vuosina. Sen tarkoituksena on parantaa rajavalvontaa ja estää laitton rajanylitys erityisesti tilanteissa, joissa vieraan valtion vaikutusyritykset voisivat lisätä siirtolaispainetta Suomen rajalle. Aita ei yksinään pysäytä laitonta maahantuloa, mutta se on tärkeä lisä Rajavartiolaitoksen valvontajärjestelmiin. Samalla se symboloi kiristyvää rajapolitiikkaa ja lisää Suomen rajaturvallisuutta osana laajempaa EU:n rajavalvontastrategiaa.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan, että korvauksista, jotka Rajavartiolaitos suorittaa maa- ja vesialueiden omistajille ja haltijoille rajavyöhykkeellä rakennettaviin pysyviin esteisiin rakennus- ja raivaustyöhön aiheuttamasta vahingosta ja haitasta, päätettäisiin jatkossa kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaisesti. Korvauskysymykset ratkaisee Maanmittauslaitoksen toimitusinsinööriin johtama lunastustoimikunta. Nykyisin korvauksista päättää Rajavartiolaitos rajavartiolain perusteella. Ehdotus merkitsee, ettei Rajavartiolaitos enää jatkossa tekisi pysyviin esteisiin liittyviä korvauspäätöksiä. Nämä ehdotetut muutokset vapauttaisivat Rajavartiolaitoksen resursseja perustehtäviin. Rajavartiolaitos olisi edelleen se taho, joka maksaisi korvaukset maa- ja vesialueiden omistajille tai haltijoille. Muutos on oikein kannatettava.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nieminen.

17.59 Mira Nieminen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksen mukaisesti ehdotetun lain keskeisenä tavoitteena on tehostaa rajavyöhykkeelle rakennettaviin pysyviin esteisiin liittyvää korvausmenettelyä. Tämän uudistuksen tarkoituksena on varmistaa, että maa- ja vesialueiden omistajille sekä haltijoille suoritettavat korvaukset arvioidaan luotettavasti, oikeasisältöisesti, tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti.

Korvauskysymykset ratkaisisi tosiaan, niin kuin tässä on nyt kuultu, Maanmittauslaitoksen toimitusinsinööriin johtama lunastustoimikunta. Nykyisin korvauksesta päättää Rajavartiolaitos rajavartiolain perusteella. Rajavartiolaitos tekisi kuitenkin myös jatkossa rakennus- ja raivaustöitä koskevat päätökset rajavartiolain mukaisesti. Esteaidan rakentamiseen liittyvien korvauskysymysten ratkaiseminen edellyttää erityisasiantuntemusta, ja siksi Maanmittauslaitos, jolla on vahvaa osaamista lunastustoimitusten suorittamisesta sekä kokemusta nauhamaisten alueiden lunastuskorvausten määrittämisestä, on oikea taho tekemään nämä ratkaisukysymykset. Lisäksi lunastustoimikunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla maa- ja vesialueiden omistajien oikeuksia. Tämä edellyttää asianmukaisia korvausmekanismeja, jotka takaavat oikeudenmukaisen kohtelun kaikille osapuolille. Tämä esitys ottaa huomioon hyvin maanomistajien oikeudet. Hallituksen esitys korostaa, että arviointimenettelyn on oltava yhdenmukaista, perustuttava selkeisiin kriteereihin, jotta vältetään mahdolliset epäselvyydet tai eriarvoisuudet korvauskäytännöissä. Lisäksi esitys pyrkii varmis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2025 vp

tamaan, että prosessi on tehokas ja hallinnollisesti sujuva, jotta tarpeettomia viivästyksiä ja lisäkustannuksia voidaan välttää.

Tämä lakiuudistus on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toteutusta, ja sen tavoitteena on parantaa rajaturvallisuutta samalla kun turvataan maanomistajan oikeudet reilun korvausmenettelyn kautta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Seppänen.

18.01 Sara Seppänen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallitus huolehtii maamme rajojen turvallisuudesta. Nyt käsittelyssä on rajavartiolaitoslain muutos. Tässä esityksessä ehdotetaan, että korvauksista, jotka Rajavartiolaitos suorittaa näistä maa- ja vesialueiden omistajille ja haltijoille rajavyyhykkeelle rakennettaviin pysyviin esteisiin liittyvien rakennus- ja raivaustöiden aiheuttamista vahingoista ja haitoista, päätettäisiin jatkossa kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaisesti. Eli tässäkin menään nyt sitten oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Nykyisin korvauksista päättää Rajavartiolaitos rajavartiolaitoslain perusteella, ja esityksessä korvauskysymykset sitten ratkaisisi Maanmittauslaitoksen toimitusinsinöörin johtama lunastustoimikunta, mikä on hyvä asia, ja tämä on nähty tarpeellisena.

Tavoitteena on nimenomaan tehostaa ja sujuvoittaa rajavyyhykkeelle rakennettaviin pysyviin esteisiin liittyvää korvausmenettelyä. Tavoitteena on myös varmistaa, että korvaukset arvioidaan luotettavasti, oikeasisältöisesti, tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti kaikissa tapauksissa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

18.03 Pekka Aittakumpu ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen taustalla on tosiaan jo aiemmin voimaan tullut rajavartiolaitoslain muutos, jolla sujuvoitettiin esteiden rakentamista rajavyyhykkeelle. Nyt itärajan esteaidan rakentaminen on jo käynnissä, ja sen on tarkoitus valmistua kokonaisuudessaan vuonna 2026.

Tämä esteitähän tehostaa meidän rajavalvontaa, ja se on aivan välttämätön, jos syntyy vaikkapa tilanne, että Venäjä ohjaa suuria joukkoja turvapaikanhakijoita meidän rajallemme tarkoituksena aiheuttaa häiriötä. Tämä esteita ylittääänkin myös vähentää Suomen riippuvuutta Venäjän rajavalvonnan tehosta. Esteaitaa on tarkoitus rakentaa kokonaisuudessaan noin 200 kilometriä. Pääosa siitä tulee sinne kaakkoisrajalle, joka on meidän rajojen valvonnan painopistealuetta.

Alueella, johon tätä aita rakennetaan, sijaitsee sekä yksityisten että valtiollisten toimijoiden omistamia kiinteistöjä. Kaikkiaan tuolla alueella on kiinteistöjä noin 700 ja noin 950 maa- tai vesialueen omistajaa tai haltijaa.

Nyt siis, kuten hallintovaliokunta tässä mietinnössään toteaa, tämän lain tarkoituksena on tehostaa näihin pysyviin esteisiin liittyviä korvausmenettelyjä, mikä on tärkeää, tällä tavalla kun varmistetaan se, että kun aita rakennetaan, nämä maa- ja vesialueiden omistajat saavat korvaukset luotettavasti, tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti. Näiden maanomistajien oikeuksista huolehtiminen on tärkeää, ja kuten hallintovaliokunnan puheenjohtaja tuossa hyvin selvensi, tämä esitys nyt huomioi maanomistajan oikeusturvan, mutta valiokunta myös korostaa, että näitä muutoksien vaikutuksia on tärkeää seurata. Nämä maan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2025 vp

omistajat omistavat käytännössä palan isänmaata, jota me täällä eduskunnassa näillä eri laeilla haluamme suojella ja turvata.

Tämä lakimuutos kaikkiaan on hyvin tarpeellinen ja kannatettava, ja on hienoa, että valiokunta mietinnössään on yksimielinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.05 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Rajaturvallisuus on Suomen turvallisuuden perusta. Muuttunut maailmanpoliittinen tilanne on tehnyt selväksi, että rajaturvallisuuden varmistaminen vaatii jatkuvaa kehittämistä ja ajanmukaisia toimenpiteitä. Hallituksen esitys rajavartiolain muuttamisesta on tärkeä askel tässä työssä. Rajavartiolaitos tarvitsee selkeät ja toimivat puitteet, jotta se voi toteuttaa tehtävänsä tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Rajavyöhykkeelle rakennettavat pysyvät esteet ovat välttämättömiä turvallisuuden ja vakauden kannalta. Samalla on tärkeää, että rajaseudulla asuvat maanomistajat ja heidän oikeutensa turvataan selkeällä ja oikeudenmukaisella korvausmenettelyllä. Hallituksen esityksen mukaisesti korvauskysymykset siirtyvät Rajavartiolaitokselta Maanmittauslaitoksen lunastustoimikunnan ratkaistaviksi. Tämän muutoksen myötä korvausmenettely saadaan tehokkaammaksi, mikä on jokaisen suomalaisen etu.

Arvoisa puhemies! Tämän muutoksen myötä maanomistajien asema selkiytyy ja rajaseudulla asuvat voivat luottaa siihen, että korvaukset vahingoista ja haitoista määräytyvät oikeudenmukaisesti. Rajavartiolaitos tekee jatkossakin rakennus- ja raivaustöitä koskevat päätökset, mutta korvauskäsittely siirtyy riippumattoman toimielimen vastuulle. Tämä tukee oikeusvarmuutta ja vähentää epäselvyyksiä.

Arvoisa puhemies! Suomen rajojen on oltava turvalliset, ja niiden suojeluun on panostettava pitkäjänteisesti. Tämä esitys on konkreettinen osoitus hallituksen määrätietoisesta työstä maan turvallisuuden hyväksi. Rajaturvallisuus ei ole vain yksittäinen toimenpide, vaan se on olennainen osa kansallista puolustusta ja yhteiskunnan vakautta. Se luo turvaa niille, jotka asuvat rajan läheisyydessä, ja vahvistaa koko maan kykyä varautua erilaisiin uhkiin. On selvää, että rajaturvallisuus ja siihen liittyvät korvausmenettelyt on tuotava tähän päivään.

Kannatan hallituksen esitystä ja kehotan eduskuntaa hyväksymään sen laajalla tuella. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen, poissa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 214/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.